

Ужгородський відділ Інституту соціології НАН України на чолі із професором І. Миговичем. Важливим стало відкриття Ужгородської філії Інституту стратегічних досліджень при Президентіві України, який плідно працював під керівництвом Світлани Іванівни Мітряєвої та Представництва Міністерства закордонних справ в Ужгороді (керівник – Володимир Юлієвич Буркало).

Вкрай необхідним для регіону було започаткування Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України. Це стало можливим тільки завдяки особистій підтримці президента НАН України Б. Патона. Очолив центр сам І. Гранчак.

Великий обсяг досліджень із прикордонного співробітництва виконував Ужгородський відділ Інституту світової економіки та міжнародних відносин НАН України на чолі з О. Передрієм.

Результати скоординованої діяльності потужних інтелектуальних інституцій були вельми вагомими. Закарпаття дістало неофіційний статус «законодавця моди» в Україні з питань інвестиційної діяльності та міжнародних відносин. Вперше в нашій державі було розроблено та ухвалено парламентом Закони про спеціальну (вільну) економічну зону та спеціальний режим інвестиційної діяльності. Це відкривало величезні можливості для прискореного стратегічного розвитку нашого краю!

Не менш важливими були підготовка та імплементація Закону про статус гірських населених

пунктів (про європейську практику надання пільг жителям гір я довідався в Конгресі регіональних і місцевих влад Ради Європи у Страсбурзі, працюючи в цьому органі Постійним представником від України). А нашого досвідченого юриста-міжнародника Георгія Георгієвича Диниса навіть запросили працювати експертом Ради Європи із цих питань.

Закарпаття стало єдиним регіоном у державі, розвитку якого могли сприяти три спеціальні закони! (Шкода тільки, що зі створеного напруженою працею великого наукового та практичного доробку, вкрай необхідного для довгострокового розвитку краю, на сьогодні залишилося небагато).

І в усій цій багатогранній роботі брав активну участь Іван Михайлович Гранчак – непересічна людина, яка зробила за життя чимало важливого й доброго як для університету, так і для рідного краю.

...Згадаю і про таку, здавалося би, дрібничку. З першого курсу мого навчання Іван Михайлович ніколи не звертався на «ти». Винятком був випадок, коли 1995 р. ми проводили велику науково-практичну конференцію з проблем перспективного розвитку Закарпаття. У своєму виступі Іван Михайлович емоційно розкритикував якийсь аспект діяльності обласної державної адміністрації і несподівано звернувся до мене: «Думаю, Сергію, що ти повинен би це врахувати». Я був цим приємно шокований, після конференції обійняв його й подякував за чудовий виступ...

1. Історія південних і західних слов'ян: [Підручник для студ. іст. фак. вузів] / За ред. І. М. Гранчака, А. Ф. Кізченка, В. П. Чорнія. – К., 1987. – 447 с.
2. История Венгрии. – В 3 т./ Редкол.: А. И. Пушкаш (отв. ред.), И. М. Гранчак и др. – М.: Наука, 1972. – Т. III. – 966 с.
3. Нариси історії Закарпаття. – В 3 т. / Редкол.: І. М. Гранчак (відп. ред. і кер. автор. колективу) та ін. – Т. I: 3 найдавніших часів до 1918 р. – Ужгород, 1993. – 435 с.; Т. II: 1918-1945. – Ужгород, 1995. – 663 с.
4. Очерки новой и новейшей истории Венгрии / Редкол.: А. И. Пушкаш (отв. ред.), С. Г. Заволжский, И. М. Гранчак. – М.: Изд-во социально-экономической литературы, 1963. – 415 с.
5. Устич С. І. Про суще...: Нотатки до книги життя / С. І. Устич. – Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2015. – 256 с.

Іван Вашкеба

СЕЛЯНСЬКИЙ СИН – ПРОФЕСОР

Шановне товариство!

Вважаю, що організатори сьогodнішнього заходу зробили добру, світлу справу, оскільки постать Івана Михайловича Гранчака і діяльність історичного факультету як за період його роботи, так і зараз – нероздільні. Внесок цього яскравого викладача в історичну науку та організацію навчального процесу, у кваліфікаційний ріст студентства та аспірантів, а пізніше й викладачів, є величезним.

Моя доля, і не лише студентська, так само пов'язана з Іваном Михайловичем, оскільки, крім мене, історичний факультет Ужгородського державного, а тепер національного університету успішно закінчили й мої доньки – Маріанна та Леся.

Важливо відзначити величезну працездатність цього вченого, його наполегливість і постійне бажання вести наукові пошуки. Результати його щорічної діяльності, крім прочитаних ним лекцій,

характеризувалися численними публікаціями в наукових журналах, університетських щорічниках, професійних виданнях республіканського та всесоюзного значення, обласній та загальнодержавній періодиці. Він організував «круглі столи», зустрічі, конференції, котрі проводилися спільно з вищими закладами освіти Білорусі, Латвії, Литви, Росії, Казахстану, Вірменії, Угорщини, Словаччини, Чехії, університетами Львова, Донецька, Києва, Одеси, Рівного, куди й ми їздили тоді зі своїми скромними студентськими дослідженнями. Мені й самому випало побувати на студентських конференціях у Львові й Мінську, мав публікації у збірниках вищих закладів освіти Одеси та Дніпропетровська.

Іван Михайлович, як історик-дослідник, не просто полюбляв працювати в архівах, він навіть ніколи не проводив своєї відпустки без того, щоб хоча б тиждень-два не побувати в архівах країни чи подібних закладах за кордоном. «Майте на увазі, – наставляв він нас, студентів, – архів – це не просто установа, що займається збиранням, упорядкуванням та зберіганням писемних пам'яток. Архів – це далеко більше для історика, оскільки зібрані там документи – то живі свідки минулих часів, коли відбувалися події, про котрі ви пишете, хочете сказати своє слово, повідомити щось таке, про що досі ніхто ще не сказав. Документи дарують вам змогу воскресити, оживити той період, вдихнути в нього життя. Листи, рукописи, знімки, малюнки, описи подій торкаються життєпису країни, ваших предків, тих суспільних умов, у яких вони творили», – казав він.

І Гранчак сповна використовував будь-які можливості, щоб потрапити до відомих своїм багатством архівних установ. Пригадую, на початку вісімдесятих років, коли я вже працював на дипломатичній роботі в Угорській Республіці, він приїжджав у Будапешт майже щороку. Як правило, не один, а зі своєю чудовою дружиною Ганною Дмитрівною, своєю вірною супутницею життя, його головним редактором і коректором, і водночас майже єдиною людиною, котра могла «розшифрувати» його своєрідний «докторський» почерк. Вона ж була в нього і прекрасною друкаркою написаних ним матеріалів.

У Будапешті Іван Михайлович часто тішився з того, що йому вдавалося натрапити в архівах на такі пласти документів, згортки яких він першим, як дослідник, розв'язував за робочим столом, ставши їх відкривачем.

Велика заслуга цього яскравого науковця полягає й у тому, що значна частина здібних студентів

істфаку з його допомогою стали викладачами після закінчення аспірантури і захисту своїх наукових робіт. Іван Михайлович працював із кожним, хто бажав у нього вчитися, не шляхом вказування «перстом учителя», а сумлінно роз'яснюючи все, що торкалося найбільш правильного шляху розкриття обраної теми. І все це він робив від широкого серця, радіючи успіхові кожного вихованця.

Іван Михайлович Гранчак підтримував широкі наукові і творчі зв'язки з провідними науковцями багатьох вищих закладів освіти країни. А коли вони приїжджали до Ужгорода, організував на істфаці за їхньою допомогою читання цікавих спецкурсів з окремих дисциплін. Серед гостей були й такі, котрі закінчили свого часу наш істфак. Згадаю сьогодні лише одного, доброго друга Івана Михайловича, доктора історичних наук, професора Андрія Пушкаша, який працював тоді провідним спеціалістом Інституту слов'янознавства і балканістики Академії наук СРСР, автора численних наукових праць з історії Угорщини, глибокого знавця історії нашого краю, Чехії, Словаччини, Польщі, Болгарії, Словенії, Сербії, Хорватії, Австрії. Андрій Пушкаш був у нас головою комісії на випускних державних екзаменах та захисті дипломних робіт.

Шановні друзі!

Сьогоднішня подія цінна ще й тим, що ми знов торкнулися важливого пласту життєпису Івана Гранчака як людини, вченого, відомого науковця. Його внесок в історичну науку по-справжньому значний і важливий. Іван Михайлович знав про суспільно-політичні події набагато більше і розумів їх значно глибше, ніж це можна побачити з його надрукованих праць, адже в той час не було можливості багато про що писати, багато чого видавати друком. Він мав Богом дарований йому талант і хист дослідника, високий ступінь обдарованості й потяг до науки, здатність творити. Радію з того, що в цій шанованій аудиторії міг сьогодні ще раз наголосити про це на правах одного з його студентів.

А на завершення – ремарка. Іван Михайлович Гранчак, доктор історичних наук, професор, був людиною скромною. Він не любив говорити про свої заслуги чи достоїнства, не претендував на якесь особливе становище. Скажу зрозуміліше: він не демонстрував прагнення увійти в аннали історії. Але життя, яке він прожив у напруженій щоденній праці, виділило йому на своїх історичних сторінках гідне місце в очільному ряду. І це – справедливо, оскільки Іван Михайлович сповна це заслужив. Він – достойний син своєї землі та історичної науки.